

7. Ο ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΔΟΞΑΣ

Σωριασμένη χάμω, ἐμπρός στὸ ἄγιο εἰκόνισμα τῆς

Παναγίας, προσευχόταν καὶ παρακαλοῦσσε.

Γιατὶ στὰ βουνά, ἐκεῖ πέρα μακριά, τὸ κανόνι βροντοῦσε καὶ τὸ τουφέκι ἔπεφτε πυκνὸν καὶ δὲρφός της εἶχε φύγει, ντυμένος στὸ χακί, μὲ τὸ τουφέκι στὸν ώμο, γιὰ νὰ ξεπλύνῃ αὐτὴ τὴ φορὰ τὴν ντροπὴ τοῦ δόλου πολέμου.

— Παναγιά μου, λυπήσου... Μὴν πάθη τίποτε δὲρφός μου! Εἶναι τόσο δμορφός καὶ τόσο παλικάρι...

Ἄπὸ τοὺς πρώτους εἶχε φύγει, πρὸν ἀκόμα τὸν φωνάξουν, καὶ τώρα τὸν ἡξερεῖ ἐκεῖ ἀπάνω, ἐκεῖ ποὺ βροντοῦσε τὸ κανόνι καὶ ποὺ ἔπεφτε πυκνὸν τὸ τουφέκι.. Καὶ ἥρθε δὲ οἱ Χάρος μπροστά της μαυροντυμένος, στὸ μαῦρο του ἀλογο μὲ τὸ μαῦρο του τόξο στὸ χέρι.

— Λυπήθηκα τὰ δάκρυνά σου, τῆς εἶπε, καὶ ἥρθα νὰ σοῦ πῶ νὰ διαλέξης ποιὸν νὰ σαιτέψω στὴ θέση τοῦ ἀδερφοῦ σου;

— Ποιόν; ἔκανε, ποὺ δὲν πίστευε τὸ αὐτιά της. "Αχ! Χάρο μου, δποιον θέλεις πάρε, μὰ λυπήσου τὸν ἀδερφό μου!

— Δὲν ἔχει δποιον θέλεις. Λέγε ποιόν νὰ θανατώσω.

Ἡ κόρη τώρα ἔτρεμε.

— Μὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ πάρης καὶ καλὰ κάποιον;

— Ἀμὲ πῶς ἀλιῶς;

— "Ε, πάρε δποιον θέλεις! Μὴ μὲ ρωτᾶς ἐμένα!

— "Αν πάρω δποιον θέλω, θὰ πάρω τὸν ἀδερφό σου, γιατὶ εἶναι νὰ πέσῃ σήμερα ἀπὸ βόλι, μὰ τόσο

χλάμα ἔκανες καὶ τόσα παρακάλια, ποὺ σὲ σπλαχνίστηκα καὶ πέρασα ἀπὸ δῶ νὰ σου τὸ πῶ. Λέγε γλήγορω, τώρα ποιόν νὰ σαιτέψω στὴ θέση του;

— Πάρε... πάρε... ἔκανε ἡ κόρη, καὶ τὰ χεῖλα τῆς ἔτρεμαν πάρε κανέναν Τούρκο...

Ο Χάρος γέλασε καὶ ἡ ἐκκλησία δὴ βιούησε καὶ **ἀντήχησε** τὸ νεκρικό του γέλιο.

“Η κόρη ἀνατρίχιασε καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της.

— Δόξα δὲ θέλησε ὁ ἀδερφός σου; ‘Η δόξα μ’ αἷμα ἀγοράζεται.

— Πάρε αἷμα τούρκικο δσο θέλεις...

— Δὲν πληρώνεται μ’ αἷμα ἔχτρικό.

— Καλά! εἶπε ὁ Χάρος, κοίταξε δῶ.

Ἐμπρὸς στὰ μάτια τῆς ἔβαλε ἔνα καθηφτάκι καὶ μέσα εἰδε ἡ κόρη μιὰ μάχη, τουφέκια χιλιάδες ποὺ φλόγιζαν καὶ σπαθιὰ ποὺ γιάλιζαν, καὶ ἄλογα ἀφρισμένα ποὺ ἔσερναν τὰ μαῦρα κανόνια καὶ δεξιὰ ἔνα σωρὸ ἄντρες ποὺ ἔτρεχαν μπροστά. Ἡταν δλοι ντυμένοι χακί, μὲ τὸ στέμμα στὸ πηλήκιο καὶ τὸ τουφέκι στὸ χέρι, καὶ ἀνάμεσα τους ἀναγνώρισε τὸν ἀδερφό της.

“Εβγαλε μιὰ φωνὴ καὶ σκέπασε πάλι τὰ μάτια τῆς, μὰ ὁ Χάρος ἐπίμενε.

— Κοίταξε καλά, εἶπε, εἶναι γραφτὸ δλους αὐτοὺς δσους βλέπεις δεξιὰ νὰ τοὺς θερίσω μεμιᾶς μὰ σὰ θέλεις, διάλεξε τοὺς ἄλλους ποὺ εἶναι ἀριστερὰ καὶ τοὺς θερίζω ἀντὶ τοὺς πρώτους. Θέλεις; ‘Υπόγραψε.

Καὶ μπροστά της ἀπλωσε ἔνα κίτρινο χαρτὶ καὶ τῆς ἔδοσες ἔνα καλάμι αἵματοβαμμένο.

Πῆρε ἡ κόρη τὸ καλάμι, μὰ τὸ χέρι τῆς ἔτρεμε τόσο ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ γράψῃ.

— Καὶ αὐτοί; αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ἀριστερὰ δὲν ἔχουν
ἀδερφές;

— Βέβαια ἔχουν, καὶ μάνες. Καὶ ὁ ἕνας, βλέπεις;
Αὐτὸς δὲ ξανθός μὲ τὰ μαῦρα μάτια; Ἐχει γυναῖκα νέα
κι δύορφη, ποὺ τὴ στεφανώθηκε μιὰ μέρα πρὶν φύγη,
κι εἶναι δεμένες μαζὶ οἱ μοῖρες τους.

— Πῶς μαζί;

— Μὲ τὴν ἴδια σαΐτα ποὺ θὰ θανατώσω ἐκεῖνον
θὰ ρίξω καὶ κείνη στὸν τάφο.

— Ἄχ, μὴν τὸ κάνης!

— Εἶναι γραφτό!

— Μὴν τὸν σκοτώσης λοιπόν! Ἀφησέ τον κι αὐτὸν
νὰ ζήσῃ!

— Ποιόν ἄλλο θὰ πάρω στὴ θέση του; Νὰ αὐτὸς
ἐκεῖ δὲ μικρός χλωμός. Ἐχει φάει τὰ παιδικά του
χρόνια στὴ μελέτη καὶ στὴ δουλιὰ μὲ τὴ χήρα μάνα,
ποὺ παιδεύτηκε καὶ πείνασε ώς που νὰ τὸν μεγαλώ-
σῃ. Καὶ τώρα θὰ βγάλη μιὰν ἀνακάλυψη, ποὺ θὰ τοὺς
φέρῃ πλούτη καὶ τιμὴ καὶ δόξα..

— Μὴ τὸν κόψης, γιὰ τὸ Θεό, καὶ αὐτόν! Οχι ἀ-
φισέ τους αὐτοὺς νὰ ζήσουν!

— Λοιπὸν τοὺς ἄλλους προτιμᾶς ἐκεῖ μέσα στὸ
βάθος;

— Ἐχουν κι αὐτοὶ ἀδερφές καὶ μάνες;

— Βέβαια ἔχουν. Κι δὲν ἐκεῖ μπροστὰ ποὺ ρί-
χνεται σὰ λιονιάρι, βλέπεις, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι;
Ἐχει δίκαιο ν' ἀψηφᾶ τὰ βόλια, δὲν εἶναι γραφτό του
νὰ πάθη σῆμερα. Μὰ σὰ θέλης πάλι μεμιᾶς τὸν παίρ-
νει ἔνα βόλι στὴν καρδιά, νὰ ἐκεῖ ίσα ίσα ποὺ βλέπεις
ἔνα τετραγωνάκι μικρό. Ξέρεις τι εἶναι; Εἶναι ἡ εἰ-

κόνα τοῦ παιδιοῦ του, ἔνα ξανθόμαλλο κοριτσάκι, ποθε
δὲ γνώρισε μάνα, γιατὶ τοῦ τὴν πῆρα σὰ γεννήθηκε.

— Αχρή! μή, φώναξε ἡ κόρη κλαίοντας, μήν τὸν
πάρης ἀπὸ τὸ παιδί του. Ποιός θὰ τὸ ἀγαπᾶ, σὰ
σκοτώσῃς τὸν πατέρα;

— Πάντα κάποιος θὰ κλάψῃ. "Ελα διάλεξε λοι-
πόν, ποιὸν θὲς νὰ πάρω; Βιάζομαι.

— Πάρε κανέναν περιπτό...

— Ξέρεις κανένα; Πές μου τον.

— Δὲν ξέρω μὰ ἀν εἶναι κανένας ἔρημος...

— Θέρισα καὶ ξρημους, μὰ εἶναι λίγοι. "Ολοι
αὐτοὶ, ποὺ βλέπεις έχουν μάνα, γυναῖκα ἢ παιδί.
"Ελα, κόρη, ἀποφάσισε ποιούς νὰ πάρω.

— Πάρε με μένα καὶ λυπήσου τους αὐτούς.

— Εσένα; 'Ο Χάρος πάλι γέλασε, καὶ πάλι ἡ ἐκ-
κλησία ἔστειλε πίσω, σὰν κλαγγὴ τὸ παγωμένο γέλιο.
Τί νὰ σὲ κάνω ἔσένα! Αὐτοὺς θέλω, ποὺ τὴ Δόξα
χυνηγοῦν ἔτσι ποὺ τοὺς βλέπεις νὰ τρέχουν. Μὰ ὁ φό-
ρος τῆς Δόξας εἶναι αἷμα, αἷμα κιὶ δάκρυα ποὺ νὰ
χύνωνται ποτάμι. Σιδν ἄλλον πόλεμο τὸ ἵδιο δὲν ἔκ-
λαιφαν δλες οἱ μανάδες, σὰν ποὺ κλαῖς ἐσὺ τώρα; Καὶ
τὸ ἵδιο δὲν τὶς ἐλυπήθηκα, καὶ τὰ παιδιά τους τάστειλα
δλα πίσω, γερὰ καὶ ἀδόξαστα; Θέλεις τὸ ἵδιο νὰ κάμω
καὶ τώρα; Μὰ φτάνει νὰ γυρίσω τὸν καθρέφτη καὶ θὰ
τὸ βάλουν δλοι σιὰ πόδια...

Κι ἀπλωσε δ Χάρος τὸ χέρι

Μδ μὲ μᾶς πετάχτηκε πάνω ἡ κόρη.

— Όχι! Μὴ μᾶς λυπηθῆς. Καὶ πάρε δσους θέλεις.

— Λέγε, κόρη, γλήγορα, βιάζομαι νὰ φύγω. Ποιούς

Θέλεις νὰ θερίσω; Τοὺς ἀριστεροὺς μὲ τὸ νιόπαντρο
ἢ τοὺς ἄλλους ἔκει στὸ βάθος;

ΑΝΚΑ—Νὰ κλάψουν χῆρες, μάνες, καὶ ὁρφανά;... “Οχι
άλλι ἐγὼ καλύτερα, ἀφοῦ ἥτανε γραφτό μου...

Δὲν πρόφτασε ν^τ ἀπολῆ τὸ λόγο καὶ ὁ μαῦρος καβαλάρης ἀδράχνοντας τὶς σαῖτες του πετάχτηκε σὰν ἀστραπὴ καὶ χάμηκε στὸν κάμπο.

Χάμω εἶχε μείνει τὸ καθρεφτάκι, καὶ ἡ κόρη ἔσκυψε καὶ τὸ κοίταξε μὲ τὴν καρδιὰν παγωμένη ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ Χάρου.

Μὰ δὲν εἶδε πιὰ μάχη, οὔτε κανόνια.

Χιόνια μόνο πολλὰ σκέπαζαν τὴν γῆ, καὶ ἥταν νύχτα, καὶ κάπου κάπου λεκέδες μαυρειδεροὶ ἀπλώνονταν στὴν ἀπέραντη ἀσπρίλα. Ἔσκυψε πιὸ κοντὰ καὶ ἔχωρισε τοὺς λεκέδες. Ἡταν κορμιὰ ντυμένα μὲ χακί. Καὶ κεῖ, δεξιά, δπου εἶχε πρωτοδεῖ τὸν ἀδερφό της, σωροὶ ἥταν πεσμένα παλικάρια, σὰ στάχνα ποὺ τὰ θέρωισε ἡ κόσσα.

Μὰ πάνω τους φτερούγιξε κάτι ἀσπρο, κάτασπρο, πιὸ ἀσπρο κι ἀπὸ τὰ χιόνια, γιατὶ ἥταν πιὸ φεγγερό, καὶ χαμήλωσε καὶ ἀκούμπησε στὰ τρυπημένα κορμιὰ ἓνα κλαδὶ ἀπὸ δάφνη.

Καὶ ἡ κόρη, πνιγμένη στοὺς λυγμούς, ἀναγνώρισε τὴ Δόξα καὶ ἀνάμεσα στὰ πεθαμένα παλικάρια ἔχωρισε τ' ἀχνό πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ της.

Ο κύριος Βοριάς παράγγειλε δύον τῶν καραβιῶντε.

— «Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα ποὺ κινάτε,
 ἔπιτε στὰ λιμάνια σας, γιατὶ θὲ νὰ φυσήξω,
 ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνά, νὰ κρυώσω κρυελλές
 κι δσα βρῶ μεσοπέλαγα, στεργιᾶς θὲ νὰ τὰ φέξω».

Κι δσα καράβια τ' ἄκουσαν, δύτα λιμάνι πιάνουν,
 τοῦ κὺρο Αντριά τὸ κάτεργο μέσα βαθιὰ ἀρμενίζει.

— «Δὲ σὲ φοβοῦμαι κὺρο Βοριά, φυσήσεις δὲ φυσήσεις,
 τὶ ἔχω καράβι ἀπὸ καρυά καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
 ἔχω κι ἀντένες προύντζινες κι ἀτσάλινα κατάρτια,
 ἔχω πανιὰ μεταξιά, τῆς Προύνσας τὸ μετάξι,
 ἔχω καὶ καραβδοκοινα ἀπὸ ξανθῆς μαλλάκια,
 κι ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτούς, δλο ἀντρες τοῦ πολέμου,
 κι ἔχω κι ἔνα ναυτόπουλο, ποὺ τοὺς καιρούς γνωρίζει,
 κι ἔκει ποὺ στήσω μιὰ φορά τὴν πλώρη δὲ γυρίζω»,
 — «Ανέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσιανὸ κατάρτι
 γιὰ νὰ κοιτάξῃς τὸν καιρό, νὰ ίδῃς γιὰ τὸν δέρα».

Παιζογελῶντα δνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.

— «Τὸ τὶ εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλά, ποὺ πῆγες;

— Εἴδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τάστρα ματωμένα,
 τίδα τὴ μπόρα ποὺ δστραψε καὶ τὸ φεγγάρι ἔχαθη,
 καὶ στῆς Αιτάλειας τὰ βουνά δστροχαλάζι πέφτει».

«Ωστε νὰ εἰπῆ, νὰ καλοειπῆ, νὰ καλοκουβενειάσῃ,
 βαρειὰ φορτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει.

· Ασπρογιαλίζει ἡ θάλασσα, σουρίζουν τὰ κατάρτια,
 σιώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
 σπηλιάδα τοῦρθε ἀπὸ τὴ μιά, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν άλλη
 σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του καὶ ξεσανίδωσέ το.

Γιόρμισε ἡ Θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλικάρια,
καὶ τὸ μικρὸν ναυτόπουλο σαράντα μίλια πέσει.
Όλες οἱ μάνες κλαύγανε καὶ δλες παρηγοριοῦνται
μιὰ μάγα ένοῦν καλοῦν παιδιοῦν παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Βάνει τὶς πέτρες στὴν ποδιά, τὰ τσάχαλα στὸν κόρφο
πετροβολάει τὴν θάλασσα καὶ τροχαλάει τὸ κῦμα.
— «Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
πόλυτιξες τὸ παιδάκι μου π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω.
— Δὲ φταίω ἡ δόλια θάλασσα, δέ φταίω ἐγὼ τὸ κῦμα
μόν, φταίει δὲ πρωτομάστορας ποὺ φτιάνει τὰ καράβια,
καὶ τὰ πελέκαγε φτενά καὶ τὰ γυρίζει δέρας,
καὶ χάνω τὰ καράβια μου, ποὺ εἶναι δικά μ' στολίδια,
χάνω τὰ παλικάρια μου, δποὺ μοῦ τραγουδοῦντες».

9. Ο ΣΑΡΗΣ

Αίγα κιτρινιασμένα φύλλα ἀπόμειναν πιὰ στὴ μεγάλη κληματαριά, ποὺ σκεπάζει δὲ τὸ παζάρι τῆς Αθήνας. Γύρω ἀπὸ τὸ συντριβάνι εἶναι τοποθετημένοι μεγάλοι μπάγκοι καὶ πρό πάντων φαρδιοὶ γιὰ νὰ χωροῦν τοὺς Τούρκους, ποὺ κάθοντοι σταυροπόδι.

Σ' αὐτοὺς ἀπάνω κάμποσοι ἀγάδες μὲ ποικιλία καρουσιῶν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ σαρικιῶν κατὰ τὸ χρῶμα, τραβοῦν τώρα τὸ τσιμπούκι τους ἡ ρουφοῦν τὸν ναργιλέ τους μὲ μεγάλη ἥδονή καὶ πολὺ εύχαριστημένοι ἀπὸ τὴν τύχη τους ποὺ θέλησε νὰ γίνουν κύριοι τέτοιας χώρας. Κι δὲ καφετζῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καφενὲς πηγαινοέρχεται μὲ τὰ ζάρια καὶ μὲ τὸ καφέμπρικο ποὺ ἀχνίζει.

Τὸ τέλιμνον τοὺς βιαστὰς τὸν δέρα καὶ σήμερα εἶνα
πάλι χειμωνιάτικη λιακάδα.

Αὐτοὺς τώρα ἔξακολουθεῖ νὰ τοὺς περιεργάζεται
μέ τρόπο δ Βύρων καὶ βλέποντας τὴν σοβαρότητα
τοὺς προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια.

Είδαν οἱ Τούρκοι τὸ Λόρδο; "Άλλοι τὸν γνωρίζουν
καὶ ἄλλοι ἔχουν γι' αὐτὸν ἀκούστα, γιατὶ δὲ ἐξηρμός
περιηγητῶν πάντα ἔκανε τὴν ἐντύπωση ἐνὸς ταξιδιά-
ρικου ἀστεριοῦ, ποὺ φωτίζει ἀξιφνα τὸν κατάμαυρο
οὐρανό. Καὶ στέλνοντας πρὸς αὐτὸν τὸ νεώτερο τοὺς
τὸν προσκαλοῦν, μὲ ἀνατολίτικες τεμενάδες καὶ μὲ γλυ-
κόγελα, νὰ πιῇ μαζί τους καφέ. Κι ὁ Βύρων δέχεται-

"Ητον δλοι εῦθυμοι καὶ γελαστοί. σπάνιο πρᾶμα
γιὰ Τούρκους, ἥταν καὶ ὅμιλητικοι.

Κοντὰ στὸ ἄλλα ἥρθε καὶ δὲ λόγος γιὰ ἔναν ἐπίσημο
"Ἐλληνα, πὼς βρέθηκε τὴν νύχτα σκοτωμένος, κι ἔδει-
χναν τάχα ποὺ τοὺς μέλει ν' ἀνακαλύψουν τὸν ἔνοχο.

— Μὴ σκοτίζεστε, εἴτε τότε δυνατὰ ἔνας ἀπ' αὐτούς,
δὲ πιὸ χωραταιζῆς. Θὰ τὸν ἔφαγε ἡ Λάμια.

— Αὐτὸ δὲ εἶναι, αὐτὸ δὲ εἶναι . . εἴπαν οἱ ἄλλοι
κι ἔβαλαν τὰ γέλια ἀλλάζοντας ὅμιλία.

Ο Βύρων ἔθυμωσε πολύ. 'Εσπρώμηκε σὲ λίγο κι
ἔψυγε, χωρὶς καν νὰ τοὺς ἀποχαιρετίσῃ. Είχε πάρει δμως
τὸ μάτι του ἔνα νέον 'Αθηναῖο, ποὺ κοντοστεκόταν καὶ
περνώντας ἀπ' ἐκεῖ είχε ἀκούσει τὴν ὅμιλία τῶν Τούρ-
κων κι ἔξακολούθησε τὸ δρόμο του ὕστερα σκυψιδες
καὶ κάπως σὰ φοβισμένος.

"Ήταν ώραιο καὶ εὔρωστο παλικάρι δὲ νέος αὐτός.

Τοῦ γνέφει δὲ Βύρων νὰ σταθῇ καὶ τὸν πλησιάζει.

— Δὲ σὲ βλέπω, μοῦ φαίνεται, γιὰ πρώτη φορά.

— Ναι, Μυλόρδε, είχα άνεβη στήν Ἀκρόπολη, νὰ σᾶς **πῶ** δτι είναι ώρα νὰ κατέβετε.

— Καλά τὸ λές. Καὶ τώρα ποῦ βρέθηκες πάλι ἐδῶ;
— Η τύχη μου μ' ἔπειλε. Καὶ μισοστάθηκα γιὰ νὰ **ιδω** πάλι ἀπὸ κοντὰ ἀνθρώπους, ποὺ είναι καὶ ποὺ ζοῦν σά **τόπον** ἐλεύθερους.

— Είσαι Ἐλληνας;

— Ναι, Μυλόρδε.

— Αθηναῖος;

— Μάλιστα.

— Πῶς σὲ λένε;

— Νικόλα Σαρῆ.

— Ακουσες τὶ ἔλεγαν οἱ ἄγαδες καὶ γελοῦσαν;

— Τὸ ἄκουσα.

— Καὶ τραβᾶς τὸ δρόμο σου; Στάσου!... Όχι ἔτσι ταπεινά... Στάσου ίσια...

Ο Βύρων θυμώνει καὶ τώρα ἀκράτητος τὸν τινάζει ἀπ' τὸν ώμο καὶ τοῦ φωνόζει.

— Ξύπνησε! Δυστυχισμένοι πῶς καταντήσατε! Κανεὶς δὲν σᾶς γνωρίζει πιά... Είστε ἀνάξιοι νάχετε τοῦ Ἐλληνα, τοῦ Ἀθηναίου τ'**ὄνομα**.

— Μᾶς ἔτσάκισε, Μυλόρδε, ή σκλαβιά.

— Κουτὸς δὲν είσοι. Η σκλαβιὰ αὐτὴ θηρίο είναι;

— Μεγάλο καὶ φοβερό!

— Τότε σκοτώστε το!

— Έχει ἔνα σωρὸ κεφάλια.

— Καὶ οεῖς ἔνα σωρὸ χέρια.

— Τὰ χέρια τί μᾶς ώφελοῦν;

— Σὰ δὲν ἔχετε καρδιά...

— Σὰ δὲν ἔχομε ἀρματα;

— Τὰ λιοντάρια ἔχουν ἄρματα;
— Τότε δὲ Σαρῆς ἡσυχά ἡσυχα, ἀλλὰ μὲ κάποια ἀξιοποίεια τοῦ λέει:

— Ακουσέ με, Μυλόρδε. "Αν σηκώσῃ κανεὶς ἀπὸ μας χέρι σὲ κάποιον Τούρκο δὲ θὰ χαθῇ μονάχα αὐτός. Θὰ πάθη δλο του τὸ σδῖ. Θὰ πάθουν ἀμῶοι ἀνθρωποι. Καμιὰ φορὰ καὶ δλη ἡ χώρα. "Επειτα τί νὰ κάνουν δυὸ καὶ τρεῖς ἀνθρωποι;... Τί νὰ κάνη κι ἔνας τόπος δλόκληρος δὲ ἔνας μακρὺ ἀπ' τὸν ἄλλο; Τί νὰ κάνουν καιομοιριασμένοι ἀνθρωποι σπαρμένοι καὶ λησμονημένοι ἔδω καὶ ἐκεῖ;

— Λογικὰ μιλᾶς, δυστυχισμένε ραγιᾶ, μὰ ἡ λογικὴ δὲ χρησιμεύει πάντα. Λογικώτερο πρᾶμα ἀπὸ τὴ δειλία δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο. Πάντα ἔχει τὸ δίκιο της. "Οταν σᾶς ἐσκλάβωσαν οἱ Τούρκοι, ἦταν λογικοί; Τὸ ἀλυσσοδεμένο χέρι πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ σπάσῃ τὶς ἀλυσσίδες του καὶ δχι νὰ ζητάῃ βοήθεια ἀπὸ τὸν οὐρανό. "Ένας ἀλυσσοδεμένος σκλάβος σήκωσε μιὰ φορὰ ψηλὰ τὸ χέρι του καὶ ζητοῦσε τὴν προστασία τοῦ οὐρανοῦ καὶ ξέρεις δὲ οὐρανὸς τότε τί ἔκαμε; "Ερριξε κεραυνὸ καὶ τὸν ἔκαψε...

"Οταν ἔνας κάμη τὸ καυτῆκον του στὴν πατρίδα του, τὸ ἔκαμαν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν καὶ δλοι μαζί. Είστε γεννημένοι δοῦλοι, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ φωτιά σας ἔσιθυσε πιά. "Οποιος ἀπ' τὴ γέννησή του ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του τρέμει, αὐτὸς δὲν εἶναι ἀντρας. Ἡ καρδιά του δὲν ἔχει, δὲ μπορεῖ νάχη κανένα ιερὸ παλιμό. "Όλο κυπαρίσια εἶναι γεμάτη ἡ Ἀθήνα σας. Δὲν είδα πουθενὰ μυρτιές!... Τὶς μυρτιές, ποὺ κρύβουν τὰ μαχαίρια τῶν ἐλευθερωτῶν!...

— Τί ντροπή! νὰ είναι κανεὶς ἀνάξιος τῆς γῆς του..
Φύγετε! Αχθοφόροι τῶν συντριμμάτων τῆς ἀρχαίας
σας δόξας!.. Ἐρρεπε ν' ἀρνηθῆ ὁ ἥλιος νὰ σᾶς δίνη ζωή·
Ἐπρεπε κι αὐτὸ τὸ φεγγάρι νὰ σᾶς ἀρνηθῆ τὴν παρη-
γοριάν. Δὲ σᾶς ἀξίζει πιὰ οὗτε ἀγάπη, οὗτε οἰκτος, οὗτε
ἕλπιδα.

‘Ο Σαρῆς, ὅσο μιλεῖ ὁ Βύρων, παθαίνει ἄλλαγες στὴν
ἐκφραση τῆς μορφῆς του. Καὶ τώρα σκεπάζει τὸ πρό-
σωπό του μὲ τὰ δυό του χέρια καὶ κλαίει.

‘Ο Βύρων μεταβάλλεται εύθυνς, μαλακώνει καὶ τὸν
πλησιάζει.

— Δυστυχισμένο παιδί!.. Μὴν ἔξατμίζης τὴ φιτιά
τοῦ στήθους σου!.. Μὴ μεταβάλλῃς τὸ αἷμα σου σὲ δά-
κρυα!.. Ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ ως τὴν ἐλευθεριὰ καὶ τὸν τάφο
ἡ ἐκλογὴ είναι εὔχολη. Σώνει πιά. ‘Αν ἡ χώρα σας
είναι σκλαβωμένη, τὰ βουνά σας καὶ τὰ κύματά σας
είν’ ἐλεύθερα! Τί ἔχετε νὰ φοβηθῆτε ἐκεῖ; ‘Η ἐλευθε-
ριὰ, ποὺ οὗτε τ’ ὄνομά της γνωρίζετε, είναι θεὰ ἀρχαία.
δὲ θέλει προσευχὴς καὶ λιβάνια. Θέλει παιᾶνες, θέλει
θύματα. Σήκωσε τὸ κεφάλι σου καὶ υστερα σήκωσε καὶ
τὴν ψυχή σου... Πήγαινε...

‘Ο Σαρῆς προχωρεῖ δύο τρία βήματα καὶ γυρίζει
πίσω. Εἶναι ἄλλος ἀνθρωπος.

— Μυλόρδε... Κάθε φορὰ ποὺ βρίσκεται σκοτωμένος
ἀπὸ ἓνας Χριστιανός, τὸ ἀκούσατε, οἱ Τούρκοι μᾶς
ἔμπαιξουν καὶ μᾶς λένε πὼς τὸν ἔφαγε ἡ Λάμια.

— Λοιπόν!..

— Σοῦ ὁρκίζομαι, Μυλόρδε, πὼς ἡ Λάμια θ' ἀρχίση
νὰ τρώῃ καὶ Τούρκους.